

MULTIMEDIYALI KOMPYUTER TEXNOLOGIYALARINI TA'LIM JARAYONIDA QOLLASHNING SAMARADORLIGI VA DOLZARBLIGI

Shodmonov Xomidjon Mirzaaxmedovich
FarDU "Texnologik ta'lim" kafedrası dotsenti

Annotatsiya . Ushbu maqolada multimediyali kompyuter texnologiyalari va multimediya vositalari xaqida asosiy tushunchalar, ularni ta'lim jarayonida qo'llashning ahamiyati, samaradorligi hamda dolzarbligi to'g'risidagi masalalar yoritilgan.

Kalit so'zlar: multimediya, modernizatsiya, multimediya texnologiyasi, internet, intellektual, audiokolonka, mikrofon, videoproyektor, videotizim, animatsiya, sintezlashgan, interaktiv, emotsional-estetik.

Annotation. This article covers the main concepts related to multimedia computer technologies and multimedia tools, the importance, effectiveness and relevance of their application in the educational process.

Keywords: multimedia, modernization, multimedia technology, internet, intellectual, audiocolonka, microphone, video projector, videosystem, animation, synthesized, interactive, emotional-aesthetic.

Multimedia vositalari, texnologiyasi xaqida tushunchalar. Inson tarbiyasida maktab ta'limining ahamiyati kattadir. Prezidentimiz ma'ruzasida ta'kidlaganidek, "Mamlakatni modernizatsiya qilish va kuchli fuqarolik jamiyati barpo etish ustuvor maqsadimiz", degan mulohazalaridan barkamol avlodni tarbiyalash, ularni har tomonlama yetuk qilib voyaga yetkazish boshlang'ich ta'limning asosiy vazifalaridan biri ekanligini unutmasligimiz kerak. Shu sababli maktab degan ulug' dargohning inson va jamiyat taraqqiyotidagi hissasi va ta'sirini nafaqat yoshlarimiz balki butun xalqimiz kelajagani ham hal qiladigan o'qituvchi va murabbiylar mehnatini hech narsa bilan o'lchab, qiyoslab bo'lmaydi.

Ma'lumki, har bir shaxsning ma'naviy kamoloti unda amalga oshiriladigan ta'lim-tarbiya ishlarining mazmuni, shakli va metodlariga bog'liqdir. Shu boisdan ta'lim-tarbiya jarayonini pedagogik talqin qilish, uning samarali kechishini ta'minlash zarurati yuzaga keldi.

Prezidentimiz tomonidan milliy, o'ziga xos yondashuv tarzi belgilab berildi. Ta'lim O'zbekiston xalqi ma'naviyatiga yaratuvchanlik, faollikni baxsh etadi. O'sib kelayotgan avlodning barcha eng yaxshi imkoniyatlari unda namoyon bo'ladi, kasb-kori, mahorati uzluksiz takomillashadi, buyuk avlodlarimizning dono tajribasi anglab olinadi va yosh avlodga o'tadi. Uarning iqtidorligi va bilim olishga chanqoqligidan ta'lim va ma'naviyatni tushunib yetish boshlanadi. Buning uchun kichik maktab yoshidagi (1-4 sinflar) o'quvchilarini tarbiyalashda ta'limning zamonaviy axborot texnologiyalaridan ham unumli foydalanish, kompyuter savodxonligini shakllantirish, internet bo'yicha ilk elementar

tushunchalar berish lozim bo'ladi. Ana shunday texnologiyalaridan biri multimedia vositalaridir.

Multimedia vositasini ta'lim sohasiga tatbiq etish uchun uning elektron manbalarini ishlab chiqish zarurati tug'iladi. Bunday ta'lim manbalariga elektron darpsliklar, qo'llanmalar, metodik ishlanmalar, taqdimotlar, slaydlar, internet materiallari, axborot-resurs materiallari kiradi.

Multimedia vositasining bir qancha ta'riflari mavjud, ularning ayrimlarini keltiramiz. Jumladan, multimedia (inglizcha – yunoncha, multimedia o'rta vositalar) - bu axborot informatsiya uzatishning hilma-hil vositalarini qamrab oluvchi texnologiya bo'lib, unda muayyan dasturlar va vositalar mavjud bo'ladi. Multimediaga ega kompyuterlar odatda kuchli videotizimga, videomagnitafon va videokameralarni ko'rish imkoniyatiga, tasvirni ushlab va axborotlarni rangli grafika, ovozlarning chiqishi va sintezlashgan musiqalar kabi turli ko'rinishlari bilan ishlash imkoniyatidir.

Multimedia texnologiyasi - informatikaning dasturiy va texnikaviy vositalari asosida audio, video, matn, grafika va animatsiya (ob'ektlarning fazodagi harakati) samaralari asosida o'quv materiallarini tarbiyalanuvchilarga yetkazib berishning mo'ljallangan ko'rinishidagi texnologiyasidir.

Multimedia - bu maxsus texnologiya bo'lib, dasturiy va texnik moddiy ta'minot asosida kompyuterda bir vaqtning o'zida matnli, tasviriylar axborotni tovushli va harakatli holda ifodalash imkoniyatidir.

Multimedia - kompyuter tizimida matn, tovush, videotasvirni va turli animatsiyalarni mujassamlashtirish imkonini beruvchi zamonaviy axborotlar texnologiyasidir.

Multimedia vositalariga ushbu vositalarni yaratishda foydalanadigan audiokolonka, mikrofon, videoproektor, veb kamera, TV tuner kabi uskunalar, dasturlar va amalda foydalanishga mo'ljallangan materiallar kiradi.

Multimediali kompyuter texnologiyalarini ta'lim jarayonida qo'llashning samaradorligi . Multimedia vositalari pedagogik nuqtai nazaridan boshlang'ich sinf o'quvchilarining ta'lim-tarbiyasi jarayoniga tatbiq etilishida kompyuter asosida yangicha yondashuv hisoblanadi. Kompyuterli texnologiyalar o'quvchilarning faolligini oshirishda, o'rganiladigan o'quv materiallarining hajmini ko'paytirishda va ta'lim jarayonining samaradorlik darajasini oshirishda muhim vosita sifatida amalga oshirilmoqda. Unda kompyuter monitoriga qarab ekranda ko'rsatiladigan materiallardan foydalanib bilim olish, kompyuter savodxonligini shakllantirish va ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Multimediali kompyuterli texnologiyada o'rganiladigan materiallar oldindan kompyuter xotirasiga joylashtirilgan bo'ladi. O'qituvchi qaysi mavzuni o'quvchilarga o'rgatmoqchi bo'lsa, ma'lumotlarni monitor ekraniga chaqirib oladi va namoyish etiladigan materiallar bilan o'quvchilarni tanishtiradi. Shu asosda ular mavzu yuzasidan namoyish etilgan materiallarni o'rganib boradilar. Bunda o'quvchilarda kompyuter yordamida o'rganiladigan materiallar bo'yicha yetarli darajada ko'nikmalar hosil bo'ladi. Shu bilan birga kichik

maktab yoshidagi o'quvchilarning kompyuterdan foydalanish jarayonida tafakkuri rivojlanadi, bilim olishga qiziqishi ortadi va dunyoqarashi kengayib boradi.

Ta'lim jarayonida kompyuter texnologiyalari va multimedia vositalarini qo'llashning dolzarbligi. O'zbekistonda milliy ta'lim-tarbiya jarayonida multimedia vositalarini qo'llash tajribasi tobora shakllanib bormoqda. Negaki bu ayni vaqtda zamon talabidir. Taraqqiy etib borayotgan informatsion vositalar jamiyatimizda ijtimoiy rivojlanishining asosini belgilovchi an'anaviy imkoniyatlar bilan bir qatorda insonlarning qobiliyati, tashabbuskorligi, ishga ijodiy yondashishi, intellektual faoliyati, mustaqil ravishda o'z bilim va ko'nikmalarini takomillashtirishi kabi omillar tashkil etadi.

Katta hajmdagi ma'lumotni saqlash, uzatish, qabul qilish bilan bog'liq axborot yaratish jarayoni inson faoliyatini turli sohalarida kompyuter texnologiyalarini rivojlantirishlarini ko'zda tutadi.

Inson tafakkuri shu qadar taraqqiy etib bormoqdaki, bunda texnikalashtirish va kompyuterlashtirish jarayoni nafaqat ishlab chiqarishning turli sohaları, balki madaniyat va ta'lim sohalariga ham dadillik bilan kirib kelmoqda. Kompyuter texnologiyalarining shiddat bilan rivojlanishi ta'lim jarayonini yangi bosqichga ko'tardi. Bu o'z o'rnida ta'lim mazmunini, metod va shakllarini qayta ko'rib chiqish uchun yangi bilim hamda ko'nikmalar bilan yanada boyitish zaruriyatini tug'dirdi.

Bugungi kunda jamiyatimizning turli sohalarida faoliyat ko'rsatuvchi mutaxassislarning professionallik darajasi ularning kompyuter texnologiyalarini egallaganligi bilan ham belgilanadi. Bu hol zamon talabiga aylanib qoldi. Mazkur talabga javob berish uchun mutaxassislarni tayyorlash jarayonida, ya'ni ta'lim muassasalarida yetarli baza yaratilishi kerak.

Hozirgi vaqtda ta'lim muassasalarida yangi pedagogik texnologiyalarning ilmiy asoslarini yaratish, ularni tasniflash, metodik ahamiyatini belgilash kabi dolzarb muammolar ustida ishlar olib borilmoqda. Yangi pedagogik texnologiyalar deganda, an'anaviy va noan'anaviy metodlar bilan bir qatorda ta'limni kompyuterlashtirish ham tushuniladi. Shu ma'noda tobora shakllanib borayotgan kompyuter-axborot madaniyati axborotni yetkazish va qabul qilishda yangi munosabatlarni vujudga keltiradi, fikrlashning yangi turini hosil qiladi.

Multimedia ("ko'p muhitlik" degan ma'noni bildiradi) - zamonaviy axborotlar texnologiyasi bo'lib, kompleks tushunchani anglatadi. Multimedia axborotning turli ko'rinishlari - matn, jadval, grafika, nutq, animatsiya, multiplikatsiya, video tasvir, musiqa yordamida axborotni yig'ish, saqlash, qayta ishlash va uzatish vazifalarini bajaradi.

Multimedia "inson-kompyuter" interaktiv (diologik) muloqotning yangi, takomillashgan pog'onasi bo'lib, undan foydalanuvchi juda keng va har tomonlama axborot oladi. Multimedia vositalaridan xordiq chiqarish, ta'lim olish va reklama kabi sohalarda foydalaniladi. Multimedia vositalari asosida kichik maktab yoshidagi o'quvchilarga ta'lim berish xozirgi kunning dolzarb masalalaridandir.

Xulosa qilib aytganda, ta'lim jarayonida multimedia texnologiyasi va vositalarini qo'llash pedagogik va psixologik nuqtai nazardan juda katta ahamiyatga ega. Unda beriladigan material chuqurroq o'zlashtiriladi, vaqtni tejash imkoniyatiga erishiladi, olingan malumot kishi xotirasida uzoq vaqt saqlanadi, kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning passiv tinglovchi sifatida ishtirok etishi qisqarib, izlanuvchanlik va bilish faoliyatini takomillashtirishga qaratilgan multimedia dasturlari tadbqiq etiladi. Boshqacha qilib aytganda, multimedia ta'limning emotsional-estetik ta'sirlanish, maqsadga intilish, tadqiqotchilik kabi motivlarni faolashtiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Sh.M.Mirziyoyev. Niyati ulug' xalqning ishi ham ulug', hayoti yorug' va kelajagi farovon bo'ladi. Toshkent, O'zbekiston, 2019 y.
2. N.N. Azizxodjaeva "Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat". Toshkent, 2005 yil.
3. O'.Q.Tolipov, M.Usmonxo'jaeva "Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari". Toshkent, "FAN", 2006 yil.
4. T.G'affarova "Boshlang'ich ta'limda zamonaviy pedagogik texnologiyalar". Toshkent, "Tafakkur", 2011 yil.

